

JUHLAJULKAISU

URHO KALEVA
KEKKONEN

1900 · 3/9 · 1975

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

Vammala 1975, Vammalan Kirjapaino Oy

ISBN 951-9068-43-0 (1/2 nahk.)

ISBN 951-9068-44-9 (sid.)

ISBN 978-951-855-874-6 (PDF)

Olavi Rytkölä

Kuntajaoituksen muuttamisen edellytyksistä voimassaolevan ja säädetävän lain kannalta

Vielä pitkälti sen jälkeen, kun kunnallinen itsehallinto oli maassamme saatettu voimaan, kunnan ja seurakunnan alue olivat kiinteässä riippuvaisuussuhteessa toisiinsa. Kuntaa ei voitu jakaa eikä uutta kuntaa muodostaa muuttamatta vastaavasti seurakuntajaoitusta ja päinvastoin. Vasta kunnallisen jaoituksen muuttamisesta toukokuun 19 päivänä 1925 annetulla lailla eli KJaoitusL:lla (180/1925) tämä oikeudellinen riippuvaisuussuhde poistettiin, joskin vielä nykyisinkin kunnan ja seurakunnan aluerajat maalaiskunnissa yleensä tosiasiallisesti ovat samat.

Tarkasteltaessa kuntajaoituksen muuttamisen edellytyksiä ensin *de lege lata* voidaan todeta, että siinä lainvalmistelukunnan ehdotuksessa kunnallisen jaoituksen muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi (Lvk 3/1920), johon voimassa oleva KJaoitusL perustuu, juuri kunnallisen ja kirkollisen jaoituksen keskinäisen riippuvaisuussuhteen lieventäminen mainittiin ensisijaisena perusteena uuden lainsäädännön antamiselle. Toisena huomattavana tavoitteena oli sanotun ehdotuksen mukaan valtakunnan alueellisessa jaoituksessa ilmenneiden säännötömyyksien poistaminen, jota ei ilman uutta lainsäädäntöä katsottu voitavan toteuttaa. Erityistä hankaluutta aiheutti silloisissa oloissa kaupunkien liepeille syntynyt järjestyvätön esikaupunkiasutus siihen liittyvine epäkohtineen. Tämän mukaisesti säädetttiinkin *yleisistä edellytyksistä* kunnallisen jaoituksen muuttamiselle KJaoitusL:n 2 §:ssä, että »kunnallista jaoitusta voidaan muuttaa: jos siten edistetään tai helpotetaan kunnallisten tehtävien täyttämistä; jos kunta tarvitsee lisää aluetta asuntoja, teollisuutta, liikenne- tai muita senkaltaisia tarkoituksia var-

ten tai turvatakseen luonnollisen ja säännöllisen laajenemisensa; jos muutos on omiaan huojentamaan tai tasoittamaan kunnallisia raskautuksia tai muuten edistämään yhteiskunnallista tai taloudellista kehitystä; taikka jos muutoksen havaitaan muulla tavoin tuottavan etua. Niin ikään voidaan sellainen muutos panna toimeen, jos voimassa oleva jaoitus aiheuttaa epätydyttäviä esikaupunkioita, ehkäisee kunnallista kehitystä, epäsäännöllisyydellään vaikeuttaa kunnallishallintoa taikka muuten havaitaan sopimattomaksi».

Kuten KJaoitusL:n 2 §:stä ilmenee kunnallista jaoitusta voidaan muuttaa useiden erilaisten hallinnollisten tarkoitusten toteuttamiseksi. Tällaisia ovat kunnallishallinnon edistäminen, kunnan alueellisen lisätarpeen tyydyttäminen, kunnallisten raskautusten keventäminen ja kuntien kehityksen edistäminen tai muunlaisen edun saavuttaminen. Samoin jaoitusta voidaan muuttaa erinäisten voimassa olevan jaoituksen aiheuttamien epäkohtien korjaamiseksi. Monessa tapauksessa useat edellä mainituista syistä saattavat samanaikaisesti vaatia kunnallisen jaoituksen muuttamista. KJaoitusL:n käyttämistä sanonnoista »muulla tavoin» ja »muuten» ilmenee, että kyseessä olevaan lainkohtaan sisältyvä luettelo ei enempää positiivisten kuin negatiivistenkaan jaoituksenmuutosedellytysten osalta ole kuitenkaan tyhjentävä, vaan muikin kuin lainkohdassa nimenomaan mainittu seikka saattaa johtaa sellaisen edun saavuttamiseen tai jaoituksessa ilmenneen sopimattomuuden korjaamiseen, että jaoituksenmuutoksen aikaansaaminen on tarkoituksenmukainen.

KJaoitusL:n 2 §:n mukaan kunnallista jaoitusta voidaan muuttaa, jos lainkohdassa säädetty edellytykset ovat olemassa. Sanonta *voidaan osoittaa*, että valtioneuvostolle tai, milloin sisäasiainministeriö KJaoitusL:n 34 a §:n mukaan päättää vähäisemmästä jaoituksen muuttamisesta tai kuntarajan tarkistuksesta, sisäasiainministeriölle on annettu valta *vapaasti harkiten* päättää, onko laissa säädettyjen edellytysten ollessa olemassa jaoitusta muutettava vai ei. Sen sijaan valtioneuvoston ja ministeriön harkintavalta on *sidottua* niiden harkitessa, onko kulloinkin esillä olevassa tapauksessa olemassa KJaoitusL:n 2 §:ssä säädettyjä edellytyksiä kunnallisen jaoituksen muuttamiseen.

Jos kunta, jota jaoituksen muutos koskee, jaoituksen muuttamista vastustaa, voidaan jaoituksen muutos KJaoitusL:n 3 §:n 1 momentin mukaan panna toimeen ainoastaan, milloin muutos havaitaan tarpeelliseksi *huomattavan epäkohdan ehkäisemiseksi, poistamiseksi tai vähentämiseksi* tai milloin *tärkeä yleinen etu* sitä muutoin vaatii. Kunnan vastustaessa jaoituksen muuttamista muutos voidaan siten panna

toimeen ainoastaan, jos jokin KJaoitusL:n 2 §:ssä säädetty peruste on olemassa samanaikaisesti KJaoitusL:n 3 §:n 1 momentin säätämän kvalifiointiperusteen kanssa. Kyseessä olevan kvalifiointiperusteen osalta valtioneuvosto on harkinnassaan sidottu lainkohdassa mainittuun tärkeään yleiseen etuun, josta huomattavan epäkohdan ehkäiseminen, poistaminen tai vähentäminen on vain yhtenä esimerkkinä. Kun kunnallinen jaoitus sellaisenaan ei ole mikään itsetarkoitus, vaan ainoastaan keino hallinnon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen itsehallinnon puitteissa, yleisen edun vaatimus on tietenkin otettava aina kunnallista jaoitusta muutettaessa huomioon. Muutettaessa kuntajakoa vastoin kunnan tahtoa jaoituksen muuttamisen tulee kuitenkin olla yleisen edun kannalta niin tärkeä, että kunnan vastustuskaan ei saa olla esteenä sen toteuttamiselle. Kunnan on taas katsottava vastustavan jaoituksen muuttamista aina silloin, kun kunnallisvaltuusto on yksinkertaisella ääntenenemmistöllä päättänyt asettua sitä vastustamaan.

Edellä selostetusta säännönmukaisesta kuntajaon muuttamisesta on erotettava ne kuntajaon muutokset, jotka perustuvat eräistä toimenpiteistä kunnallisen jaoituksen ja kuntien yhteistoiminnan kehittämiseksi tammikuun 13 päivänä 1967 annetun lain (13/1967) säännöksiin. Viimeksi mainittuun lakiin perustuva koko valtakunnallisen kuntajaon tarkistus, joka paraillaan on vireillä, pyrkii tarkoituksenmukaisen yhdyskuntamuodostuksen edistämiseksi sekä kunnallishallinnon ja kunnallistalouden edellytysten parantamiseksi yhdistämään pieniä kuntia ja tarkistamaan tällöin muutoinkin kuntajakoa sen mukaan kuin on katsottava tarpeelliseksi ja mahdolliseksi. Samanaikaisesti kun laki näin pyrkii elinkelpoisten kuntayksiköiden luomiseen sen päämääriin kuuluu kuntien toimintaedellytysten parantaminen niiden yhteistoiminnan edistämisen avulla. Puheena oleva KuntauudistusL ei kuitenkaan estä lain edellyttämän kuntajaon tarkistuksen toteuttamisvaiheenkaan aikana suorittamasta KJaoitusL:iin perustuvia yksittäisiä kuntajaon muutoksia, jolloin kumminkin edellytetään pidettäväksi silmällä erillisten jaoituksenmuutosten vaikutusta toimeenpantavaan kokonaisuudistukseen.

KJaoitusL:ssa ja KuntauudistusL:ssa on yhtenä johtavana, joskaan ei poikkeuksettomana periaatteena *vapaaehtoisuuden periaate*. Kuntajakoa muutetaan yleensä vain kuntien siihen suostuessa. Tämä ei silti kummankaan lain mukaan ole esteenä kuntajaon muuttamiseen yleisen edun vaatimusten mukaisesti silloinkin, kun kunnat vastustavat jaoituksen muuttamista. KuntauudistusL:n edellyttämä kuntajaon kokonaisuudistus on kuitenkin vielä toteuttamatta siitä huolimatta, että laki on jo

ollut voimassa verraten pitkän ajan. Yhtenä syynä tähän lienee ollut juuri kuntien useissa tapauksissa omaksuma kielteinen kanta jaoituksen tarkistamiseen. Kuntajaon kokonaistarkistuksen viivästyminen on puolestaan estänyt joissakin tapauksissa myös erillisten kunnallisen jaoituksen muutosten toimeenpanemisen varsinkin silloin, kun tällaisella muutoksella olisi saatettu vaarantaa kokonaistarkistuksen päämäärien toteuttamista. Asian näin ollen KuntauudistusL:n edellyttämä kuntajaon kokonaistarkistus olisi pyrittävä koko maassa saattamaan mahdollisimman pian loppuun niissäkin tapauksissa, joissa kuntien vastustavan kannan vuoksi tai muusta syystä alkuperäisiä suunnitelmia ei ehkä katsota voitavan sellaisinaan toteuttaa. Myös yhteiskunnallisen kehityksen turvaaminen ja niiden monien keskeisten uudistusten toteuttaminen, jotka eri aloilla ovat olosuhteiden muututtua tarpeen, vaatii selvyyttä niistä alueellisista puitteista, joissa kunnallishallinto ja siitä riippuen monet muutkin yhteiskunnalliset toiminnot on järjestettävä. Tämäkin näkökohta siten vaatii kuntajaon kokonaistarkistuksen mahdollisimman pikaista loppuunsaattamista.

Vaikka KuntauudistusL:n edellyttämän kuntajaon kokonaistarkistuksen suorittaminen sellaisenaan merkitseekin kunnallisen jaoituksen perustan laskemista pitkiksi ajoiksi eteenpäin, niin olosuhteiden muuttuminen tulee silti jatkuvasti vaatimaan myös vastaisuudessa muutoksien tekemistä kunnalliseen jaoitukseen yksittäistapauksissa. Tästä syystä ja kun kunnallisen jaoituksen muuttamista yksittäistapauksissa koskeva KJaoitusL ei sellaisenaan enää vastaa nykyhetken vaatimuksia, valtioneuvoston asettama kunnallishallintokomitea on elokuun 22 päivänä 1973 antamassaan mietinnössä (komiteamietintö 1973: 60) päättänyt ehdottamaan kokonaan uuden kuntajakolain säätämistä.

Jos d e l e g e f e r e n d a tarkastellaan uuden kuntajakolain säätämisen välttämättömyyttä ja sen mukaisia kuntajaon muuttamisen edellytyksiä, niin on yhdyttävä kunnallishallintokomitean omaksumaan kantaan lain tarpeellisuudesta. Komitean mielestä KJaoitusL on nimitäin muodollisoikeudellisista syistä kirjoitettava uudelleen, vaikka laki aineellisoikeudellisesti rakentuukin edelleen suurelta osaltaan hyväksyttävillä periaatteilla. Kun on edellytettävissä, että myös vastaisuudessa tulee esiintymään sekä tapauksia, joissa kunnat ovat yksimielisiä jaoituksen muuttamisesta että tapauksia, joissa jokin tai jotkin niistä kunnista, joita jaoituksen muutos tulisi koskemaan, asettuvat muutosta vastustamaan, on syytä myös edelleen säätää erilaiset edellytykset edellisille eli vapaaehtoisille ja jälkimmäisille eli pakollisille kunnallisen jaoituksen muuttamisille. Näistä ensiksi mainitut edellytykset tulisivat

sovellettaviksi kaikissa jaoituksenmuutostapauksissa ja viimeksi mainittu lisäedellytyksinä pakollisissa jaoituksenmuutoksissa kuten KJaoitusL:nkin mukaan on laita. Niissä tapauksissa, joissa kunnat ovat yksimielisiä jaoituksen muuttamisesta, jaoituksen muuttaminen olisi *vapaaehtoisuuden periaatteen* mukaisesti yleensä aina sallittava, ellei poikkeustapauksessa jaoituksen muuttaminen olisi vastoin yleistä etua. Tällainen poikkeustapaus saattaisi olla olemassa esim. silloin, kun jokin jaoituksen muutoksen piiriin kuuluvista kunnista muutoksen kautta menettäisi elinkelpoisuutensa, vaikka tosin sanotunlaisessa tapauksessa asianomainen kunta säännönmukaisesti jo itsekkin asettuu jaoituksen muuttamista vastustamaan. Vapaaehtoisten jaoitusten muutosten sallittavuus perustuukin suurelta osaltaan juuri siihen, että kunnat itse parhaiten tietävät, millaisten alueellisten rajojen puitteissa niiden toiminta muodostuu tarkoituksenmukaisimmaksi.

Vapaaehtoisissakin jaoituksen muuttamisissa olisi myös vastaisuudessa jaoituksen muutoksen perusteeksi esitettävä jokin hyväksyttävä syy. Näinhän on laita voimassa olevankin lain mukaan. Monet niistä syistä, jotka KJaoitusL:n 2 §:n mukaan nykyisin saattavat olla perusteena jaoituksen muuttamiselle, eivät kuitenkaan enää vastaa muuttuneita olosuhteita. Niinpä yhtenä perussyynä KJaoitusL:n säätämiselle oli aikaisemmin jo mainittu pyrkimys järjestymättömien esikaupunkiolojen syntyminen ehkäisemiseen kunnallista jaoitusta muuttamalla, mikä syy ei sellaisenaan enää juuri esiinny jaoituksen muuttamisen perusteena. Kun kunnallisen jaoituksen muuttamisella säännönmukaisesti pyritään tarkoituksenmukaisen yhdyskuntamuodostuksen aikaansaamiseen tai kunnallishallinnon palvelusten sopivaan järjestelyyn tai kuntien elinkelpoisuuden parantamiseen sen väestöpohjan ja taloudellisten voimavarojen lisäämisen kautta, niin lähinnä tällaisista ja muista vastaavista syistä kuntajakoa tulisi vastaisuudessaakin voida muuttaa. Näin myös kunnallishallintokomitea on mietinnössään ehdottanut.

Pakollisten jaoitusten muutosten perusteeksi kunnallishallintokomitea on mietinnössään maininnut vaihtoehtoisesti painavat syyt tai erityisen painavat syyt tai tärkeän yleisen edun ottaen lopulliseen ehdotukseensa kuitenkin viimeksi mainitun sanonnan. Kun kunnallinen jaoitus on pysyväisluontoinen valtakunnallinen perusjaoitus, jolla kunnalle alueyhdyskuntana on keskeinen merkitys, on selvää, että jaoituksen muuttamiseen vastoin kunnan tahtoa tulee olla olemassa aina erityisen painavia syitä. Pelkästään painavat syyt eivät siten riitä, vaan syiden tulee olla erityisen painavia. Eikä tässäkään kyllin. Jos jaoituksen muutoksen perusteeksi riittäisivät erityisen painavat syyt sellaisinaan,

saatettaisiin näet helposti päätyä siihen, että esim. suuren kaupunkikunnan ollessa maalaiskunnan rajanaapurina kaupunkikunta esittämällä jaoituksen muutoksen perusteeksi erityisen painavina pidettäviä syitä voisi aina saada aikaan jaoituksen muuttamisen, vaikka tästä naapurina olevalle maalaiskunnalle koituisi puolestaan erittäin huomattavia haittoja. Kysymystä ei sitä paitsi ole rajoitettava arvostelevaan ainoastaan näiden kahden kunnan eikä yleensäkkään pelkästään jaoituksenmuutoksen alaisten kuntain kannalta, vaan pakkoliitostapauksissa ennen kaikkea yleisen edun kannalta. Kunnallinen jaoitus kokonaisuudessaanhan on olemassa yleisen edun, valtakunnallisen kokonaisedun vuoksi, joten myös sen muuttamisessa vastoin asianomaisten kuntien tahtoa tulee olla määräävänä näiden kuntien edun lisäksi myös valtakunnallisten näkökohtien. Lisäksi yleisen edun tulee olla tärkeä. Näin ollen kunnallishallintokomitean mietintöön sisältyvään lakitekstiin otettu sanontaa »mikäli tärkeän yleisen edun on katsottava muutosta vaativan» on säädettävän lain kannalta pidettävä onnistuneimpana. Sanonta vastaa tältä osin myös voimassa olevan KJaoitusL:n 3 §:n 1 momentin sanamuotoa. Mikäli uusi kuntajakolaki säädetään ehdotuksessa muodossa, kunnallista jaoitusta voidaan vastoin kunnan tahtoa vastaisuudessaakin muuttaa myös huomattavan epäkohdan ehkäisemiseksi, poistamiseksi tai vähentämiseksi, mikä peruste nykyisessä laissa on mainittu esimerkkinä tärkeän yleisen edun olemassaolosta. Sen sijaan lakitekstiin ei sisälly nykyisessä laissa olevaa sanontaa »havaitaan tarpeelliseksi». Kun viimeksi mainitun sanonnan sisällyttämisellä voimassa olevaan lakiin on lain valmistelutöiden mukaan pyritty osoittamaan, ettei jaoituksen muuttamiseen ole ryhdyttävä, jos muita keinoja on käytettävissä vallitsevan epäkohdan korjaamiseen, on mainitun sanonnan poisjättämistä pidettävä puutteena ehdotetussa laissa. Sillä kuntajaon muuttamisen tulisi aina olla vain *ultima ratio*, eikä siihen saisi turvautua, jos on olemassa muitakin mahdollisuuksia epäkohtien korjaamiseen tai yleisen edun vaatimusten toteuttamiseen.

Pakollisten jaoituksenmuutosten joukossa muodostavat oman ryhmänsä ne tapaukset, jolloin kunta kokonaisuudessaan liitetään johonkin toiseen kuntaan. Olisiko tällaisille kokonaisliitoksille säädettävä vielä ankarammat edellytykset kuin muille pakkoliitoksille?

Kokonaisliitosten asettamista edellytyksiltään erityisasemaan kunnallisissa jaoituksen muutoksissa ja erityisesti pakkoliitoksissa näyttäisi puoltavan erityisesti se tosiasia, että tällöin kuntasubjekti lakkaa kokonaan olemasta itsenäinen alueyhdyskunta. Se merkitsee siten erityisen huomattavaa poikkeamista kuntien *alueellisen koskemattomuuden* pe-

riaatteesta (integriteettiperiaatteesta), jonka mukaisesti kullakin kunnalla on alueyhdyskuntana oikeus yleensä säilyttää alueensa koskemattomana. Ståhlberg onkin aikoinaan tämän mukaisesti katsonut, että kokonaisliitoksen toimittamiseen tulisi olla verrattomasti enemmän perusteita kuin osittaisliitokseen.¹ Epäilemättä kokonaisliitosta on kunnallisen itsehallinnon perusteisiin yksittäisen kunnan kohdalla syvästi vaikuttavana toimenpiteenä arvosteltava yleensä ankarammin kuin osittaisliitosta, josta ei ole oikeudellisesti läheskään yhtä tuntuvia seurauksia enempää kunnalle alueyhdyskuntana kuin sen väestöllekään. Toisaalta on selvää, että tärkeän yleisen edun niin vaatiessa täytyy kokonaisliitoksenkin suorittamisen olla mahdollinen. Yleistä etua edustavan intressin tulee vain tällöin olla tavallista voimakkaampi. Ero kokonaisliitoksissa muihin pakkoliitostapauksiin verrattuna on siten vain intressin voimakkuudessa, ei sen laadussa. Näin ollen ja kun uuden kuntajakolain säännökset edellä kaavailussa muodossaan eivät estäisi arvostelemasta kuntajaon muuttamisen edellytyksiä kokonaisliitoksen kohdalla sen merkityksen huomioon ottaen ankarammin kuin osittaisliitoksen edellytyksiä pakkoliitostapauksissa, kuten tätä eivät estä voimassa olevan lain säännöksetkään, niin kokonaisliitosta koskevain erityissäännösten sisällyttäminen uuteen kuntajakolakiin ei näytä tarpeelliselta.

Kuten edellä on todettu kunnan on katsottava vastustavan jaoituksen muuttamista aina, kun valtuusto enemmistöpäätöksin asettuu jaoituksenmuutosta vastustamaan. Nykyisinkin voimassa oleva laki pyrkii kuitenkin kunnallisen jaoituksen muuttamista tarkoittavan hakemuksen johdosta toimitettavan selvityksen kautta, milloin syytä siihen havaitaan olevan, varaamaan tilaisuuden lausunnon antamiseen jaoituksenmuutuskysymyksestä suunnitellun liitosalueen asukkaille ja jokaiselle muullekin, jonka oikeutta alueliitos voi koskea. Sen sijaan laissa ei säädetä, mikä merkitys tällaisille lausunnoille ja mielipiteille on annettava. Näin ollen niiden merkityksen arvosteleminen jää asianomaisen viranomaisen vapaasta harkinnasta riippuvaksi. Siinä tapauksessa, että kunnallishallintokomitean ehdottama uusi kunnallislaki säädetään ja siinä toteutetaan komitean esittämä kunnanosalvautustojärjestelmä, pitäisi ainakin kunnanosalvautustojen kannanotolle jaoituksenmuutuskysymyksessä antaa huomattava merkitys. Mikäli taas kunnanosalvautustoja ei säädetä perustettaviksi, tulisi sen alueen väestön

¹ Ståhlberg, Lakimies 1939, s. 474 ss.; vrt. myös Rytkölä, Kunnallisen jaoituksen muuttaminen, Vammala 1957, s. 36 s.

mielipide, jota jaoituksen muutos kulloinkin välittömästi koskisi, pyrkiä nykyistä luotettavammin selvittämään ja jo laissa säätämään otettavaksi huomioon yhtenä osatekijänä jaoituksenmuutoskysymystä ratkaistaessa. Tähän seikkaan ei myöskään usein mainitussa kunnallishallintokomitean mietinnössä ole kiinnitetty riittävästi huomiota, joskin sille mietinnössä on tosin annettu huomattavasti suurempi merkitys kuin mikä sillä on voimassa olevan lain mukaan.

Ratkaisuvalta kunnallista jaoitusta muutettaessa olisi edelleenkin pysytettävä valtioneuvostolla ja vähäisissä kuntajaon muuttamista koskevista asioissa sisäasiainministeriöllä. Olisi syytä kuitenkin perustaa sisäasiainministeriön yhteyteen asiantuntijoista koostuva lautakunta, jolta ainakin kaikissa laajemmissa jaoituksenmuutoskysymyksissä olisi ennen asian lopullista ratkaisemista pyydettävä lausunto. Tällaisen lautakunnan perustamista onkin eräässä vuoden 1954 valtiopäiville tehdyssä lakialoitteessa ehdotettu.² Lautakunnan jäsenten tulisi olla hyvin perehtyneitä eri kuntamuotojen hallintoon ja talouteen liittyviin kysymyksiin. Tällainen lautakunta olisi sitäkin tarpeellisempi, kun valtioneuvoston ja sisäasiainministeriön päätökseen ei voida enää tarkoituksenmukaisuusperusteella hakea muutosta, vaikka mainitut valtiolielimet joutuvatkin käsittelemään jaoituksenmuutoskysymykset ensimmäisenä viranomaisasteena. Muutoksen hakeminen korkeimmalta hallinto-oikeudelta oikeudellisin perustein on tietenkin HalValL:n (154/1950) mukaan aina mahdollista, mutta johtuen valtioneuvoston ja sisäasiainministeriön harkintavallan laajuudesta jaoituksenmuutosasioissa, korkein hallinto-oikeus tuskin katsoisi voivansa valtioneuvoston ja ministeriön ratkaisua muuttaa enempää kuin tähänkään saakka. KJaoitusL:n voimassaolon aikanahan korkein hallinto-oikeus ei tietävästi yhdessäkään tapauksessa ole muuttanut valtioneuvoston ratkaisua itse jaoituksenmuutoskysymyksen osalta, joskin eräissä tapauksissa asiasta on kyllä äänestetty (ks. esim. KHO 1966 A II 53).

² Lakialoite n:o 71/1954 vp.; ks. myös Rytkölä, Kunnallisen jaoituksen muuttaminen, Vammala 1957, s. 82 aliviite 94.